

NACZELNA RADA ADWOKACKA

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa
tel. 22 505 25 00, 22 505 25 01, fax 22 505 25 08
e-mail: nra@nra.pl www.nra.pl

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI

2024 -01- 18

BM Paulina Dolecka

Warszawa, 5 stycznia 2024 r.

NRA.145-U.3.2024

Pan Adam Bodnar
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny
Al. Ujazdowskie 11
00-950 Warszawa

Podmiot wnoszący petycję:
Naczelna Rada Adwokacka
ul. Świętojerska 16
00-202 Warszawa

Osoba reprezentująca:
adw. Przemysław Rosati

PETYCJA

w sprawie zmiany ustawy
z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego

Na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze i art. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach, działając w interesie publicznym, w tym w interesie wymiaru sprawiedliwości, mając na względzie troskę o jego prawidłowe funkcjonowanie, Naczelna Rada Adwokacka składa petycję do Ministra Sprawiedliwości, w interesie publicznym, w sprawie podjęcia działań zmierzających do skorzystania przez Radę Ministrów z inicjatywy ustawodawczej mającej na celu zmianę przepisów prawa, tj. ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego poprzez:

1) nadanie art. 52 § 1 i § 2 następującego brzmienia:

„§ 1. W razie śmierci pokrzywdzonego prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać osoby najbliższe, osoby pozostające na jego utrzymaniu lub spadkobiercy, a w przypadku ich braku lub nieujawnienia – prokurator, działając z urzędu.”

„§ 2. W przypadku, gdy organ prowadzący postępowanie dysponuje informacjami o osobach najbliższych dla pokrzywdzonego, osobach pozostających na jego utrzymaniu lub osobach z kręgu spadkobierców, poucza o przysługujących uprawnieniach, co najmniej jedną z nich.”

2) nadanie art. 58 § 1 następującego brzmienia:

„§ 1. Śmierć oskarżyciela posiłkowego nie hamuje biegu postępowania; osoby najbliższe, osoby pozostające na jego utrzymaniu lub spadkobiercy mogą przystąpić do

postępowania w charakterze oskarżyciela posiłkowego w każdym stadium postępowania”.

3) nadanie art. 61 § 1 następującego brzmienia:

„§ 1. W razie śmierci oskarżyciela prywatnego postępowanie zawiesza się, a osoby najbliższe, osoby pozostające na utrzymaniu zmarłego lub spadkobiercy mogą wstąpić w jego prawa. Postanowienie o zawieszeniu postępowania może wydać także referendarz sądowy.”

4) nadanie art. 542 § 2 następującego brzmienia:

„§ 1. Wniosek o wznowienie postępowania na korzyść złożyć może w razie śmierci skazanego osoba najbliższa, osoba pozostająca na utrzymaniu zmarłego lub spadkobierca”.

Naczelna Rada Adwokacka wyraża zgodę na ujawnienie na stronie internetowej podmiotu rozpatrującego petycję lub urzędu go obsługującego danych podmiotu wnoszącego petycję.

UZASADNIENIE

Przedmiotem petycji jest nadanie nowego brzmienia art. 52 § 1 i § 2, art. 58 § 1, 61 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, poprzez rozszerzenie kręgu podmiotów uprawnionych do wykonywania praw zmarłego pokrzywdzonego, oskarżyciela posiłkowego i oskarżyciela prywatnego, na podstawie wymienionych przepisów, o spadkobiercę zmarłego.

Zgodnie z obowiązującym brzmieniem art. 52 § 1 w razie śmierci pokrzywdzonego prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać osoby najbliższe lub osoby pozostające na jego utrzymaniu, a w przypadku ich braku lub nieujawnienia – prokurator, działając z urzędu. Zgodnie zaś z § 2 tegoż artykułu w przypadku, gdy organ prowadzący postępowanie dysponuje informacjami o osobach najbliższych dla pokrzywdzonego lub osobach pozostających na jego utrzymaniu, poucza o przysługujących uprawnieniach co najmniej jedną z nich. Nadto w obecnym stanie prawnym, w świetle brzmienia art. 58 § 1 śmierć oskarżyciela posiłkowego nie tamuje biegu postępowania; osoby najbliższe lub osoby pozostające na jego utrzymaniu mogą przystąpić do postępowania w charakterze oskarżyciela posiłkowego w każdym stadium postępowania. Ponadto na podstawie aktualnego brzmienia art. 61 § 1 w razie śmierci oskarżyciela prywatnego postępowanie zawiesza się, a osoby najbliższe lub osoby pozostające na utrzymaniu zmarłego mogą wstąpić w jego prawa. Postanowienie o zawieszeniu postępowania może wydać także referendarz sądowy.

Powyżej powołane regulacje nie gwarantują w wystarczającym zakresie ochrony interesów ofiary przestępstwa na wypadek jej śmierci. Zważyć bowiem należy, że obecnie ukształtowany stan prawny nie uwzględnia sytuacji, w której zmarły pokrzywdzony, oskarżyciel posiłkowy czy prywatny nie pozostawił po sobie osoby najbliższej w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego lub osoby pozostającej na jego utrzymaniu. Nadto obecnie kwestia nabycia spadku, niezależnie od podstawy powołania do spadku, po zmarłym pokrzywdzonym, oskarżycielu posiłkowym, czy prywatnym nie wywołuje skutków rzutujących na zapewnienie wyższych standardów ochrony interesów zmarłego w toku postępowania karnego. W ocenie wnoszącego petycję zamierzenie większego zabezpieczenia interesów zmarłego pokrzywdzonego, niezależnie od etapu postępowania, można zrealizować poprzez poszerzenie

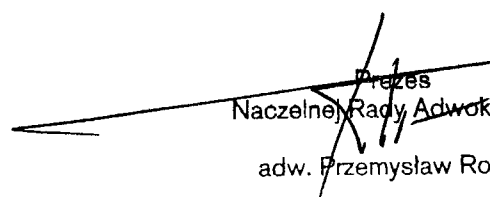
kręgu podmiotów uprawnionych do wykonywania praw zmarłego o jego spadkobierców. Powyższe wyeliminuje z obrotu prawnego stan, w którym w sytuacji kiedy zmarła ofiara przestępstwa nie pozostawiła po sobie osoby najbliższej lub osoby pozostającej na jej utrzymaniu, a praw jej w dalszym toku postępowania nie mogą wykonywać spadkobiercy zmarłego, wobec braku legitymacji w tym zakresie.

Nadto przedmiotem petycji jest również nadanie nowego brzmienia art. 542 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego poprzez zwiększenie kręgu podmiotów legitymowanych do złożenia wniosku o wznowienie postępowania, a mianowicie dodanie, jako osób uprawnionych osobę pozostającą na utrzymaniu skazanego oraz spadkobiercę.

Zgodnie z obowiązującym brzmieniem art. 542 § 2 wniosek o wznowienie na korzyść złożyć może w razie śmierci skazanego osoba najbliższa. Zdaniem Naczelnej Rady Adwokackiej istnieje konieczna i uzasadniona potrzeba podwyższenia płaszczyzny zabezpieczającej interesy skazanego w sytuacji jego śmierci, kiedy zmarły nie pozostawił osoby najbliższej, a istnieją podstawy do wznowienia postępowania. Obecnie kwestia nabycia spadku po zmarłym skazanym, bez względu na podstawę powołania do spadku, nie wywołuje skutków nastawionych na zapewnienie wyższych standardów ochrony interesów zmarłego. Wymienioną intencję można zrealizować poprzez rozszerzenie kręgu podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o wznowienie postępowania, na podstawie art. 542 § 2 o osobę pozostającą na utrzymaniu skazanego, jak również spadkobiercę skazanego. Proponowane nowe brzmienie art. 542 § 2 wykluczy z obrotu prawnego przypadki, w których zmarły skazany nie zostawił po sobie osoby najbliższej w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego, a osoba pozostająca na jego utrzymaniu bądź spadkobiercy nie mogą realizować jego interesów w postępowaniu wznowieniowym, wobec braku legitymacji w tym zakresie.

Powyższe argumenty uzasadniają potrzebę zmian przepisów wskazanych w petycji. Nadto proponowany kierunek zmian ujednocili perspektywę prawidłowego i kompleksowego zabezpieczenia interesów ofiary przestępstwa, niezależnie od etapu postępowania, jak również interesów skazanego, w sytuacji ich śmierci.

Mając na uwadze powyższe argumenty, Naczelna Rada Adwokacka postuluje zmianę ustawy wskazanej w petitum petycji, jednocześnie proponując jej brzmienie. W załączeniu Naczelna Rada Adwokacka przedkłada projekt ustawy wraz z uzasadnieniem w przedmiocie objętym niniejszą petycją.

Przes
Naczelnej Rady Adwokackiej
adw. Przemysław Rosati

Załączniki:

1. Uchwała nr 422/2024 Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z 4 stycznia 2024 roku w sprawie złożenia w interesie publicznym petycji dotyczącej zmiany ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego.
2. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego wraz z uzasadnieniem.

Za zgodność z oryginałem

DYREKTOR BIURA
Naczelnej Rady Adwokackiej
r. A. Olompek
Łukasz Tkacz

NACZELNA RADA ADWOKACKA

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa
tel. 22 505 25 00, 22 505 25 01, fax 22 505 25 08
e-mail: nra@nra.pl www.nra.pl

00000

UCHWAŁA NR 422/2024 Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 4 stycznia 2024 r.

w sprawie złożenia w interesie publicznym petycji dotyczącej zmiany ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego

Na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze i art. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach, *działając w interesie publicznym, w tym w interesie wymiaru sprawiedliwości, mając na względzie troskę o jego prawidłowe funkcjonowanie*, Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej uchwala, co następuje:

1. Wystąpić do Ministra Sprawiedliwości z petycją w interesie publicznym w sprawie podjęcia działań zmierzających do skorzystania przez Radę Ministrów z inicjatywy ustawodawczej mającej na celu zmianę przepisów prawa, tj. ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego poprzez:

- 1) nadanie art. 52 § 1 i § 2 następującego brzmienia:

„§ 1. W razie śmierci pokrzywdzonego prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać osoby najbliższe, osoby pozostające na jego utrzymaniu lub spadkobiercy, a przypadku ich braku lub nieujawnienia – prokurator, działając z urzędu.

§ 2. W przypadku, gdy organ prowadzący postępowanie dysponuje informacjami o osobach najbliższych dla pokrzywdzonego, osobach pozostających na jego utrzymaniu lub osobach z kręgu spadkobierców, poucza o przysługujących uprawnieniach co najmniej jedną z nich”.

- 2) nadanie art. 58 § 1 następującego brzmienia:

„§ 1. Śmierć oskarżyciela posiłkowego nie tamuje biegu postępowania; osoby najbliższe, osoby pozostające na jego utrzymaniu lub spadkobiercy mogą przystąpić do postępowania w charakterze oskarżyciela posiłkowego w każdym stadium postępowania”.

- 3) nadanie art. 61 § 1 następującego brzmienia:

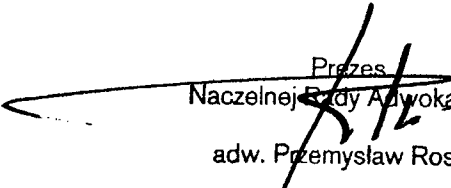
„§ 1. W razie śmierci oskarżyciela prywatnego postępowanie zawiesza się, a osoby najbliższe, osoby pozostające na utrzymaniu zmarłego lub spadkobiercy mogą wstąpić

w jego prawa. Postanowienie o zawieszeniu postępowania może wydać także referendarz sądowy”.

4) nadanie art. 542 § 2 następującego brzmienia:

„§ 1. Wniosek o wznowienie postępowania na korzyść złożyć może w razie śmierci skazanego osoba najbliższa, osoba pozostająca na utrzymaniu zmarłego lub spadkobierca”.

2. Wyrazić zgodę na ujawnienie na stronie internetowej podmiotu rozpatrującego petycję lub urzędu go obsługującego danych podmiotu wnoszącego petycję.
3. Upoważnić adw. Przemysława Rosatego do reprezentowania Naczelnej Rady Adwokackiej w pracach nad petycją przed Ministrem Sprawiedliwości, w tym do złożenia petycji.

Przes.
Naczelnej Rady Adwokackiej
adw. Przemysław Rosati

USTAWA

z dnia ..... 2022 r.

o zmianie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 534, 1023, 2447) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 52 § 1 i § 2 nadaje się następujące brzmienie:

„§ 1. W razie śmierci pokrzywdzonego prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać osoby najbliższe, osoby pozostające na jego utrzymaniu lub spadkobiercy, a przypadku ich braku lub nieujawnienia – prokurator, działając z urzędu.”

„§ 2. W przypadku, gdy organ prowadzący postępowanie dysponuje informacjami o osobach najbliższych dla pokrzywdzonego, osobach pozostających na jego utrzymaniu lub osobach z kręgu spadkobierców, poucza o przysługujących uprawnieniach co najmniej jedną z nich.”

2) w art. 58 § 1 nadaje się następujące brzmienie:

„§ 1. Śmierć oskarżyciela posiłkowego nie tamuje biegu postępowania; osoby najbliższe, osoby pozostające na jego utrzymaniu lub spadkobiercy mogą przystąpić do postępowania w charakterze oskarżyciela posiłkowego w każdym stadium postępowania.”

3) w art. 61 § 1 nadaje się następujące brzmienie:

„§ 1. W razie śmierci oskarżyciela prywatnego postępowanie zawiesza się, a osoby najbliższe, osoby pozostające na utrzymaniu zmarłego lub spadkobiercy mogą wstąpić w jego prawa. Postanowienie o zawieszeniu postępowania może wydać także referendarz sądowy.”

4) w art. 542 § 2 nadaje się następujące brzmienie:

„§ 1. Wniosek o wznowienie postępowania na korzyść złożyć może w razie śmierci skazanego osoba najbliższa, osoba pozostająca na utrzymaniu zmarłego lub spadkobierca”.

Art. 2. Do postępowań wszczętych i niezakończonych do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, a także do czynności procesowych rozpoczętych i niedokonanych przed tym dniem stosuje się przepisy ustawy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.

U Z A S A D N I E N I E

I. OBECNY STAN PRAWNY I POTRZEBA ZMIAN

W obecnym stanie prawnym, zgodnie z brzmieniem art. 52 § 1 w razie śmierci pokrzywdzonego prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać osoby najbliższe lub pozostające na jego utrzymaniu, a w przypadku ich braku lub nieujawnienia – prokurator, działając z urzędu. Zgodnie zaś z brzmieniem art. 58 § 1 śmierć oskarżyciela posiłkowego nie tamuje biegu postępowania; osoby najbliższe lub pozostające na jego utrzymaniu mogą przystąpić do postępowania w charakterze oskarżyciela posiłkowego w każdym stadium postępowania. Z kolei stosownie do brzmienia art. 61 § 1 w razie śmierci oskarżyciela prywatnego postępowanie zawiesza się, a osoby najbliższe lub pozostające na utrzymaniu zmarłego mogą wstąpić w jego prawa. Pojęcie osoby najbliższej, o której mowa na gruncie powołanych przepisów jest tożsame z jej definicją legalną wynikającą z treści art. 115 §11 kodeksu karnego.

Dla ukształtowanego i obowiązującego stanu prawnego kwestia nabycia spadku po pokrzywdzonym, oskarżycielu posiłkowym, czy prywatnym, bez względu na podstawę powołania do spadku, pozostaje irrelevantna prawnie dla zapewnienia skutecznej ochrony interesów strony pokrzywdzonej przestępstwem, w sytuacji jej śmierci. O ile ustawodawca wskazał, że śmierć pokrzywdzonego (art. 52 § 1) czy oskarżyciela posiłkowego (art. 58 § 1) nie stanowi przeszkody do dalszego postępowania w sprawie, a w przypadku śmierci oskarżyciela prywatnego (art. 61 § 1) postępowanie ulega umorzeniu, jeżeli osoba uprawniona nie wstąpi w prawa zmarłego w terminie zawitym 3 miesięcy, o tyle praktyka spraw karnych uwypukliła potrzebę rozszerzenia kręgu osób legitymowanych do przystąpienia do postępowania w sytuacji śmierci pokrzywdzonego, oskarżyciela posiłkowego czy prywatnego o spadkobierców zmarłego. Nie można bowiem wykluczyć, że zmarły pokrzywdzony, niezależnie od etapu postępowania, nie pozostawi po sobie osoby najbliższej czy osoby pozostającej na jego utrzymaniu w rozumieniu przepisów kodeksowych. Wówczas spadkobiercy zmarłego, niezależnie od podstawy dziedziczenia, nie mogą w obecnym stanie prawnym skutecznie realizować praw zmarłego.

Potrzeba wprowadzenia projektowanych regulacji wynika zatem z braku kompleksowego określenia kręgu podmiotów mogących wykonywać prawa zmarłego pokrzywdzonego, oskarżyciela posiłkowego, prywatnego w razie ich śmierci w sytuacji, kiedy zmarły nie pozostawił osoby najbliższej lub osoby pozostającej na jego utrzymaniu, w rozumieniu przepisów kodeksowych.

Nadto, zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 542 § 2 wnioski o wznowienie postępowania na korzyść złożyć może w razie śmierci skazanego osoba najbliższa. Pojęcie osoby najbliższej, o której mowa na gruncie powołanego przepisu jest tożsame z jej definicją legalną wynikającą z treści art. 115 § 11 Kodeksu karnego. W obecnych realiach ustawodawczych kwestia pozostawiania na utrzymaniu skazanego, czy też nabycia spadku po skazanym, bez względu na podstawę powołania do spadku, pozostaje obojętna prawnie, dla określenia kręgu podmiotów legitymowanych do złożenia wniosku o wznowienie postępowania. Niewymienienie w katalogu osób uprawnionych osoby pozostającej na utrzymaniu skazanego jawi się jako jasna niekonsekwencja ustawodawcy w porównaniu z unormowaniami powołanymi powyżej, a dotyczącymi śmierci strony pokrzywdzonej przestępstwem, niezależnie od etapu postępowania. Czyniąc rozważania na gruncie aktualnego stanu prawnego nie można bagatelizować sytuacji, w której zmarły skazany nie pozostawił osoby najbliższej, a istnieją podstawy do złożenia wniosku o wznowienie postępowania. Wówczas ani osoba pozostająca na utrzymaniu skazanego, ani jego spadkobiercy, wobec obowiązującego brzmienia art. 542 § 2 nie posiadają uprawnień do złożenia przedmiotowego wniosku.

Potrzeba wprowadzenia projektowanej regulacji art. 542 § 2 wynika zatem z braku kompleksowego określenia kręgu podmiotów mogących wykonywać prawa zmarłego skazanego w sytuacji, kiedy zmarły skazany nie pozostawił osoby najbliższej w rozumieniu przepisu kodeksowego. Jak również ukierunkowana jest na ujednoczenie rozwiązań w tym zakresie, które powinny uwzględniać także spadkobierców, w tym w kontekście instytucji procesowej zawartej w art. 542 § 2, a także poprzez rozszerzenie katalogu podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o wznowienie postępowania wobec dodania osoby pozostającej na utrzymaniu, zatem analogicznie do rozwiązań projektowanych w art. 52, 58 i 61.

II. OMÓWIENIE PROJEKTOWANEJ REGULACJI

Cel projektu w zakresie prawidłowej realizacji interesów ofiary przestępstwa ma zostać osiągnięty poprzez zmodyfikowanie treści art. 52 § 1, art. 58 § 1 i art. 61 § 1 kodeksu postępowania karnego poprzez dodanie do zawartego tam katalogu podmiotów – spadkobierców pokrzywdzonego, spadkobierców oskarżyciela posiłkowego i spadkobierców oskarżyciela prywatnego, jako uprawnionych

do wykonywania praw zmarłego w toku postępowania. Zasadnicza różnica pomiędzy stanem prawnym obecnie obowiązującym, a stanem prawnym, który ma nastąpić po wejściu w życie projektowanej regulacji, sprowadza się do stworzenia szerszej i rzeczywistej ochrony interesów pokrzywdzonego przestępstwem, kiedy w sytuacji jego śmierci nie pozostawił osób najbliższych lub osób pozostających na jego utrzymaniu.

Celem projektu w zakresie zmiany brzmienia art. 542 § 2 jest z kolei wzmocnienie i zapewnienie należytej ochrony interesów zmarłego skazanego poprzez rozszerzenie podmiotów legitymowanych do złożenia wniosku o wznowienie postępowania o osoby pozostające na utrzymaniu skazanego i spadkobierców skazanego. Zasadnicza różnica pomiędzy stanem prawnym obecnie obowiązującym, a stanem prawnym, który ma nastąpić po wejściu w życie projektowanej regulacji, bazuje na wyeliminowaniu z obrotu prawnego stanu rzeczy, w którym zmarły skazany nie pozostawił osoby najbliższej w rozumieniu art. 115 § 11 kodeksu karnego, a nadto istnieją podstawy do wznowienia postępowania.

Projektowana ustawa uwzględnia zachodzące w społeczeństwie zmiany oraz rzeczywistość, co zdecydowanie pozwala uznać rozszerzenie kręgu podmiotów legitymowanych do wstąpienia w sprawę zmarłego pokrzywdzonego, niezależnie od etapu postępowania, jak również zwiększenie kręgu podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku o wznowienie postępowania, za w pełni uzasadnione i konieczne.

Ustawa ma wejść w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia. Tak określone *vacatio legis* daje czas zainteresowanym podmiotom na przygotowanie się do nowych regulacji, a przede wszystkim niezwłocznie stworzy oczekiwane z perspektywy społecznej mechanizmy ochrony jednego z podstawowych praw gwarantowanych w Konstytucji RP.

III. OMÓWIENIE SKUTKÓW PROJEKTU I OŚWIADCZENIE O ZGODNOŚCI Z PRAWEM UNII EUROPEJSKIEJ

Wejście w życie proponowanej ustawy nie będzie wymagało wydania aktów wykonawczych.

Przyjęcie projektowanej ustawy będzie miało pozytywne skutki społeczne. Należy do nich zaliczyć przede wszystkim zapewnienie prawidłowej i skutecznie realizowanej ochrony interesów strony pokrzywdzonej przestępstwem, jak i skazanego.

Projekt ustawy nie pociąga za sobą skutków finansowych – nie powoduje obciążenia budżetu państwa ani budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

W tym kontekście interwencja ustawodawcy i korekta istniejących obecnie rozwiązań legislacyjnych jest uzasadniona i potrzebna.

adw. Karolina Wrąbel

Instytutu Legislacji i Prac Parlamentarnych

Naczelnej Rady Adwokackiej

Zespół ds. opiniowania i sporządzania projektów legislacyjnych w zakresie prawa karnego i postępowania karnego